

Una narració sobre el llegat d'un mestre i amic

Xavier Ureta i Buxeda^a

^a Doctor en pedagogia, ha estat professor i directiu en diverses institucions educatives. També ha estat membre de la Junta de la SCP. Actualment és professor de la UIC Barcelona i coordinador del Grup de Recerca "Narrativa i Pedagogia", de la SCP, constituït pel Dr. Lluís Busquets i Dalmau.

Quan ens vam conèixer, a principis dels anys setanta del segle passat, Lluís Busquets era el director del Col·legi Viaró, a Sant Cugat del Vallès, on jo treballava com a becari i després, com a professor. En aquella època, de caràcter inquiet i innovador, va introduir el *Team Teaching*, a través d'un projecte nord-americà anomenat «Individually Guided Education» (IGE), tan revolucionari que ell mateix en va fer un article per a la revista *Bordón* i el va titular «Programa E. G. I en Viaró (primer ciclo de EGB)», en què narrava l'experiència tant des del punt de vista del professorat com de l'alumnat.²

El 1976, amb un altre professorat implicat en la implementació de l'IGE (que es va traduir com a «educación dirigida individualmente» —EDI—) van presentar a l'ICE de la UAB un treball sobre el *Team Teaching* titulat «Un assaig d'ensenyament en equip», principalment, fruit de la recerca i la pràctica dutes a terme a les escoles Viaró i Bell-Lloc del Pla (Girona). L'article constitueix un resum força complet de l'experiència. El treball, el signaren un bon grup de professors que, gràcies a aquest, el 1977 rebien un premi Ramon Llull d'Experiències en el camp educatiu.

Amb totes aquestes vivències, jo mateix, com a estudiant de pedagogia, vaig aprendre el que no està escrit. I més encara quan en Lluís em va voler al seu costat per fer una formació per terres de Ponent, sota els auspicis de l'estimada Maria Rúbies. Gràcies a ell, vaig poder conèixer-la i col·laborar-hi: quin gran sentit pedagògic, el de la Maria! I el d'en Lluís!

Pocs anys després (l'any 1976 o el 1977, no ho recordo gaire bé), va deixar la direcció del col·legi, però va seguir la seva recerca de metodologies per millorar l'ensenyament. Va ser llavors que es va dedicar de ple a l'estudi del projecte «Science Curriculum Improvement Study (SCIS)»,³ embrió del futur «Projecte 6-12», que ell mateix va impulsar des del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, quan ja era —primer— coordinador dels Centres de Documentació i Experimentació en Ciències i Didàctiques Tecnològiques i, més endavant, sotsdirector general de Programes i Serveis Educatius. Però retornem al fil del meu relat.

Un dia de l'any 1976 o el 1977, se'm presenta a classe, m'explica el projecte per sobre i, sabent el meu interès per renovar les metodologies, em pregunta si estaria interessat a col·laborar-hi. Tot i que les ciències no són el meu fort, empenès per la meua curiositat per aprendre i experimentar coses noves, vaig dir-li que sí. El col·legi, a més, posava a la nostra disposició un grup d'alumnes per poder dur a terme l'experiència. Va resultar un èxit: a banda de ser com un regal educatiu per a ells, els infants aprenien els conceptes científics a partir d'experimentar-los amb un programa molt pensat però, alhora, atractiu i motivador. Van aprendre i van comprendre amb facilitat conceptes bàsics com ara la calor, els estats de la matèria, les mesures, les relacions entre variables, la velocitat, la massa, l'energia, etc. El més important era, doncs, adquirir els

conceptes. Els «experiments» es duïen a terme amb materials gens sofisticats, gairebé de rebuig: taps de suro, coixinets de ferro, ampolles de plàstic, globus, fustes, etc.

En aquella època també s'havia interessat a fons per les teories del desenvolupament cognitiu de Jean Piaget, i bona part de la seva recerca a l'aula, l'explicava també a través d'una visió piagetiana. El 1979 defensava la seva tesi doctoral, que portava per títol «Influencia del aprendizaje en el desarrollo del pensamiento lógico (Estudio teórico-experimental sobre la evolución de la lógica en niños de 6 a 11 años)», en què va reflectir bona part de la seva recerca sobre el psicòleg suís i els estudis de camp portats a terme al llarg d'aquells anys.

Més endavant, a mitjans dels anys vuitanta del segle passat, vam retrobar-nos a la sectorial d'educació de Convergència Democràtica de Catalunya, que presidia Ramon Juncosa. En Lluís va ser l'impulsor d'un elaborat document per reestructurar la Inspecció Educativa de la nova Catalunya democràtica, que tenia com a objectiu girar full de l'heretada de l'Estat espanyol, de la qual —en tant que inspector— coneixia millor que ningú les deficiències i els tics. Recordo que va tenir un gran disgust en veure que no es va fer ni cas del document i que les prioritats polítiques passaven per sobre dels canvis que, des de la sectorial (ell, especialment), consideràvem com a essencials. Fins i tot ara m'atreveixo a dir que, si es recuperés aquell document, encara hi trobaríem línies d'actuació innovadores.

Fruit de la relació política i professional d'aquella època, em va convidar diverses vegades al seu «laboratori» de l'Institut Mare de Déu de la Mercè, a la Zona Franca de Barcelona. Allí vaig poder veure per primera vegada, per exemple, un CD-ROM, que llavors —recordo— tenia la mida d'un elapè. Era l'avantguarda de les ara ja consolidades noves tecnologies. Per bé que ha estat un home de poques paraules, sempre parlava amb passió de com tota aquella recerca podia canviar les maneres d'ensenyar i d'aprendre.

Una altra de les seves aportacions més importants, i de les quals estava més orgullós, va ser en el camp de la salut a l'escola. Ell va inspirar, coordinar i redactar el llibre *Orientacions i programes. Educació per a la salut a l'escola*, que el Departament d'Ensenyament va publicar el 1984, i que va ser el referent dels programes d'educació actuals en aquest àmbit a les escoles. Me'n va regalar un exemplar i recordo que em va dir que era un programa pilot que es duïa a terme en diverses escoles de Catalunya. Després he sabut que va servir de model a altres comunitats autònomes.⁴

La seva vida professional no es pot explicar, doncs, sense aquest interès per la millora i la innovació, especialment en el camp l'ensenyament de les ciències i de la salut a l'escola. S'hi va dedicar plenament mitjançant els diversos càrrecs de responsabilitat que va exercir al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i, posteriorment —com explicaré tot seguit—, a la Societat Catalana de Pedagogia.

Amb el temps, les nostres feines respectives ens van distanciar uns quants anys. Però, a partir d'una entrada al meu blog personal, va fer l'esforç de localitzar-me. Era a finals del 2008. Em va dir que no estava gaire d'acord amb algun dels meus plantejaments, respecte dels sentiments, i em va explicar que estava estudiant les idees de Jerome Bruner a fons. Em va deixar descol·locat! Em llegia! Vam concertar una trobada, després de tants anys! Em va parlar de Kieran Egan i les seves propostes de millora del currículum a través de la narrativa. Després va explicar-me que havia estat president

de la Societat Catalana de Pedagogia i que havia organitzat unes jornades sobre narrativa en què va participar el mateix Dr. Egan. Una vegada més, vaig quedar fascinat amb tot el que m'explicava, perquè novament aquell home de ciència m'obria altres visions d'aquest món de l'educació, engrescador, polifacètic, que no té límits. Em va proposar de formar part d'un petit grup d'estudi sobre narrativa. El petit grup eren ell i la filòloga Blanca Serra. M'hi vaig afegir. Tenien moltes narracions, confegides segons els criteris de Kieran Egan, sobre els temes més diversos, i les volien publicar. Vaig proposar de penjar-les en un lloc web: els vaig dir que jo ho sabia fer i que em veia amb cor d'anar-les-hi penjant de mica en mica. Així va néixer el web Narrativa i pedagogia, narracions i currículum, on hi ha centenars de narracions, agrupades per temes, la major part d'aquestes, adaptades pel mateix Lluís. Blanca Serra i jo mateix ens vam cuidar de revisar els textos abans de publicar-los. Il·lusionat com estava, va aconseguir diversos ajuts per mantenir i editar la pàgina web.

Fins i tot malalt, encara mantenia la il·lusió de fer un grup de treball fort entorn de la narrativa, la seva última gran passió. Deu o dotze dies abans del seu traspàs vaig ser amb ell i la seva esposa. Vàrem recordar moltes de les coses que hi ha en aquest relat i, de fons, les ganes de seguir treballant per l'educació. Una setmana abans encara m'envià un correu electrònic amb un llistat de persones que suggeria que s'hi podia contactar per fer-hi una reunió al gener, quan es trobés millor.

Al comiat cristià que li vam fer, en paraules de la seva esposa i del seu germà Joan, se'ns recordà el que era en Lluís: un home bo, pacífic, un lluitador nat. A més, jo el recordo com un home que sempre feia constar que ell era metge i no pedagog. Però no li calia la pedagogia, la portava de sèrie.

A manera d'epíleg

A banda dels articles esmentats sobre el *Team Teaching*, de la seva tesi doctoral, del «Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola», del seu pensament i de la seva producció literària cal destacar també:⁵

Notes

- 1- *Report sobre la nostra participació en el 3r Congrés Internacional «Imaginació i educació: implicar la imaginació en l'ensenyament i l'aprenentatge». 3rd International Congress: Engaging the Imagination in Teaching & Learning.* Vancouver (Canadà, Colúmbia Britànica), 11-16 juliol 2005.

Revalorització de la imaginació i de la narrativa: les propostes de Kieran Egan. *Revista Catalana de Pedagogia*, ISSN 1695-5641, núm. 3, 2004, p. 313-330.

- 2- Busquets, L. (1974). Programa E. G. I. en Viaró (primer ciclo de E. G. B.). (S. E. Pedagogía, ed.) *Bordón. Revista de Pedagogía*, XXVI (201), 37-50.

- 3- *Science Curriculum Improvement Study*. D'aquest projecte, n'hi ha força referències en la bibliografia educativa dels anys vuitanta del segle passat sobre l'ensenyament de les ciències. En castellà, a tall d'exemple: Gutiérrez Goncet, R., Marco Stiefel, B., Olivares Jiménez, E. i Serrano Gisbert, T. (1990). *Enseñanza de las ciencias en la educación intermedia*. Madrid: Rialp (p. 16); i Santelices C., L. (1989). *Metodología de ciencias naturales para la enseñanza básica*. Santiago de Chile: Andrés Bello (p. 127-131).

- 4- Va ser traduït al castellà i a l'euskera.
- 5- Sé que va escriure altres articles en diaris i va elaborar comunicacions per a alguns congressos, però a la data d'aquest recull no n'he pogut trobar constància documental.

Bibliografia

- Arenas, J. i Muset, M. (2007). *La immersió lingüística. Una obra de govern, un projecte compartit*. Barcelona: Centre d'Estudis Jordi Pujol.
- Bruner, J. (2003). *Making Stories: Law, Literature, Life*. Cambridge-Massachusetts: Harvard University Press.
- Busquets, Ll. (2004). Revalorització de la imaginació i de la narrativa: les propostes de Kieran Egan . *Revista Catalana de Pedagogia*, 3, 313-330.
- (2008) Narracions i currículum segons Egan: la comprensió mítica dels tres als vuit anys . Dins *Narracions i pedagogia* (monogràfic). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Pedagogia, p. 45-48.
- (2011) Pedagogia, eina del professor. *Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa*, ISSN 1696-0475, 26, p. 19-20.
- (2012). *Jaume Busquets i Mollera (Girona, 1903-1968: artista i pedagog dels bells oficis)*. Girona: Institut d'Estudis Gironins.
- Busquets, Ll. *et al.* (1991). *Ciència 6-12* (sèrie editorial). Barcelona: Tauvi.
- (1993). *Ciència 6-12: projecte curricular de l'àrea del medi natural. Guia del professor*. Barcelona: Tauvi.
- (1996). *Organització del centre escolar*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya. Barcelona: Tauvi.
- Busquets, Ll. i Carnicero, P. (1997). *El centre autònom: element nuclear i bàsic del sistema*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- Busquets, Ll. i Schaaf, O. (1996). *Projecte descoberta 3-6: materials didàctics. Educació infantil: material experimental*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General d'Ordenació Educativa.
- Busquets, Ll. i Serra, B. (comp.) (2008). *Narracions i pedagogia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Pedagogia.
- Lerer, S. (2009). *La magia de los libros infantiles: de las fábulas de Esopo a las aventuras de Harry Potter*. Barcelona: Ares y Mares, 2009. [Original: *Children's Literature: a Reader's History, from Aesop to Harry Potter*. Chicago: The University of Chicago Press, 2002]
- Mallart, J; Teixidó, M. i Vilanou, C. (2001). *A repensar la pedagogia, avui*. Vic: EUMO, p. 167-172.
- Pinker, S. (2007). *Cómo funciona la mente*. Barcelona: Destino. [1a ed. en anglès, 1997]
- Rey, B. (1996). *Les competències transversals en qüestió*. París: ESF.
- Varela, J. (2008). *Maria Rúbies o el repte constant: política, religió i pedagogia a la Catalunya del segle xx*. Lleida: Pagès.

Participacions en debats (recollits en el *Butlletí de la Societat Catalana de Pedagogia*):

- «La catalanització del sistema educatiu» (1993)
- «La crisi de les humanitats» (1993)
- «La qualitat de l'ensenyament» (1993)